З ліщини на дорогу вийшла молодиця, глянула в один бік, глянула в другий — ніде ні душі. Тільки птиця шмигнула перед очима й заховалася в рясних деревах.

Тиша. Не колихнеться найтонша віточка. І раптом у цю тишу війнув далекий, ледве вловимий шум. Щохвилини наростаючи, він наближався до дороги. Сховалося сонце. Немовби присмерком окутався ліс — така димчаста хмара повзла над верховіттям дерев, віщуючи грозу.

Кілька крапель упало на ситцеву кофточку, і молодиця стала під розлогим дубом.

Спочатку залопотіло листя на осичині, заворушилися довгі коси беріз, злегка зашуміли дуби і липи. А через хвилину в лісі робилося щось неймовірне. Сірі вітк осичини переплiталися з білими березовими, гостролистий клен зчепився у нерівному бою з високим дубом...

Молодиця стежила за липою.

Розлоге й кучеряве від цвіту гілля гойдалося на всі боки. І ось над липою несподівано звилася галка. Вона не в силі була перебороти вихор, і її одразу метнуло вгору. Дарма сперечалися з потужним вітром крила — вони то згорталися, і птиця каменем падала вниз, то розправлялися знову — і тоді галку підносило ще вище. Очей не могла одірвати від неї молодиця. Важко змагатися з такою бурею. Мабуть, втомилася пташина, бо востаннє майнула крилами, потім розпластала їх на всю широчінь, і понесло її одразу вітром невідомо куди.

— Буря... Яка буря, матінко ж ти моя!

Затріщала раптом деревина. Ой лишенько! Хилиться, хилиться й падає з шелестом і гулом на дорогу рясна липа.

Кілька хвилин над лісом творилося щось страшне, а потім вітер почав ущухати. Жодної краплини більше не впало на спраглу землю. Молодиця підійшла до званої липи, почала було обривати запашний цвіт, та й спинилася.

Під рясною гілкою побачила двох галченят. Одне з них, придавлене сучком, було неживе, а друге, розкриваючи дзьобик з жовтими заїдами, чекало корму. Молодиця взяла його в руки і, вийнявши шматок хліба, поклала в розкритий дзьобик кілька крихтин. Вирішила взяти галченя в кошик, бо воно ж тут може загинути, а вдома вона його вигодує і випустить потім на волю.

— Чого лазиш?.. Що тобі тут треба?

Вислизнула з рук рясна гілка. Обернулася на голос молодиця. Перед нею стояв лісник.

— Катерина!? — Він дивився на неї кілька секунд, потім одвів очі, поправив на ремінці мідну трубку, тихо сказав: — Здрастуй.

— Здрастуй, Іване! Це вітер її зломив. Нарвати хотіла... Люблю чай з липовим цвітом. Однаково ж — пропадати йому, пов'яне... А ти звідки йдеш?

— В обході був, а зараз до куреня повертаюсь.

І замовк. Мовчала й Катерина, стоячи в рясній зелені пахучих віт. Ждала, може, він щось скаже їй, спитає або хоч подивиться на неї, але Іван тільки нюхав липову віточку й уникав її очей.

Серце Катерини стислося від жалю до нього.

— Ночами не спала... Стільки думок усяких... Тополя вітами зашумить, а мені кроки твої вчуваються.

— Не треба. Нащо про це згадувати,— глухо промовив лісник, і в його пальцях хруснула гілочка.

— Як же не згадувати? Мабуть, повік мені не забути, як ти при людях кричав: "Для чого мені Радянська влада землі нарізала? А для того, щоб я хазяїном на ній був... Може, я про цю землю змалечку мріяв, а ви тепер хочете мою мрію вбити. Та швидше я в могилу ляжу, аніж піду до колгоспу!" А я вже тоді вірила... Радянській владі вірила, бо нізащо в світі не дасть вона зобидити трудящу людину. Хіба не казала я, не вмовляла тебе? А ти коня забрав, добро своє забрав, пішов до куреня лісником служити.

— Нема в мене коня. Здох. Чи павука поганого з'їв, чи, може, гадюка вжалила... Пропав кінь.

Іван підвів голову, зустрівся поглядом з Катериною. Взяла вона його сильну жилаву руку.

— Давно збираюся тебе провідати, та як згадаю ту ніч, коли ми розлучалися з тобою, так у мене все й похолоне. Недоступний ти. І зараз вчуваються мені твої слова: "Ні я до тебе, ні ти до мене не смій заходити! Живи в своєму колгоспі сама. Узнаєш, як воно буде без мене". Це ж ти говорив мені. А я нічого... Я часто думала про тебе. Може, сорочку треба випрати, може, полатати яку одежину?

Помовчали трохи, потім Іван запитав:

— А в господарстві ж у тебе як?

— Маєш час, то ходім, подивишся.

— Незручно зараз. Може, я ввечері, щоб люди не бачили...

— А чого ж соромитися людей? Не красти йдемо. Чи бач, що вигадав... Ходімо, Ваню,— промовила вона ласкаво, взяла його за руку, в очі глянула, посміхнулась. Чимсь давно забутим і дорогим війнуло на Івана від тієї посмішки.

Не вулицею, а через город зайшла Катерина з чоловіком. На городі цвіли соняшники, цвіла молода картопля, добре прополота і обгорнена вже двічі. Скрізь відчувалася вправна рука хазяйки.

Хлівець підправлений, заново вкритий соломою, а в хлівці почув Іван рохкання.

— Невже кабана маєш?

— Маю.

Іванові захотілося на нього глянути. Але, на диво, у хлівці він побачив ще й теличку.

— Твоя?

Катерина посміхнулась.

— Моя. Торік премію дали в колгоспі. Цього літа вона вже погуляла, так що на зиму буде в моїй хаті молоко.

Нічого на це не сказав Іван, оглянув кабана, почухав навіть йому живіт, і той одразу ліг на бік, простягнувши ноги.

— Ну, ходім же, Ваню, до хати.

Хата і призьба були дбайливо потиньковані, як і раніше, коли Іван ще тут жив. З хвилюванням зійшов він на приступки сінців, стежив

очима за Катериною, коли та відмикала засув сінешніх дверей. Отак би обійняти оцю голову, пов'язану білою хустиною, в очі дивитися, цілувати, обіймати, голубити її, любиму, наймилішу в світі...

Хіба не думав він, коли залишав її саму, що на другий чи третій день вона прийде до нього і скаже: "Ваню, я передумала. Не йду вже до колгоспу, будемо одноосібниками, аби тільки разом, бо не можу я жити без тебе..."

Але як же він помилився! День минув, два, тиждень, місяць, а Катерина не приходила до нього. Він не хотів думати про неї — і думав. Він не хотів з нею зустрічатись — і мимоволі шукав цих зустрічей. Часом у жінок, що ходили в ліс по дрова, він розпитував про Катерину, і коли вони розказували, як живе їхня сусідка,— Іван не вірив. Та ось зустрівся з Катериною сам. Нестримне й хвилююче почуття радості оволоділо ним. Він милувався зараз Катериною. Він був навіть гордий за неї. Гримнув засув сінешніх дверей.

— Заходь, Ваню.— І знову вона всміхнулася.

Переступив через хатній поріг, скинув картуз. І сам не розумів, що з ним робиться, але проти волі в очах його несподівано заблищали сльози.

— Ваню, що це ти... Милий мій!..— Вона вдивлялася в його змарніле, схудле обличчя, і стільки невимовного жалю, ніжності й навіть тривоги помітив він в її очах.

Вони зволожувались сльозами і водночас сяяли щастям.

Вона все забула в цю мить. Все простила йому: і образи, і докори, і негарні слова, що їх, мов каміння, кидав він у неї в той недобрий час, коли залишав домівку...

— Наче з війни тебе дожидала... І діждалася. Ну, сідай же, Ваню, а я щось їсти приготую...

І вона заходилася готувати їжу. Чоловік розглядав хату. Раніше під стінкою стояло дерев'яне ліжко. Зараз його нема, а натомість стоїть нікельоване. На вікнах почеплено тюлеві фіранки. Виросли за цей час і розцвіли калачики. З'явилася в хаті шафа з дзеркалом, стало більше вишиваних рушників.

— Ти, може, чарку горілки вип'єш?

— А чого ж, коли є, то вип'ю.

Насмажила Катерина яєчні, дістала з погреба солоних огірків та баклажанів. Налила чоловікові й собі настояної на пахучих травах горілки.

— Ну, Катю, будьмо живі!

Вона глянула йому в очі й серйозно сказала:

— Не хочу так жити... одна... Він нічого їй на це не відповів.

— Налий іще чарку.

Налила. Випив Іван, закусив. Потім частувала його чаєм з малиновим варенням.

— Ти ж у мене, Ваню, найдорожчий гість. Ти мій чоловік. Хто ж за тобою тепер доглядає?

— Ніхто. Сам живу. Як домовик. Бува, лісники заходять по чарці випити. А хазяйки нема. Погано без хазяйки. Ось прийшов до тебе...

Погостюю... Спасибі, що запросила та не вигнала з хати,— промовив він, хміліючи.

— Нащо такі слова? Не треба. Я тебе не виганяла. Сам пішов. Іван несподівано підвівсь.

— Куди? — сполошилася враз Катерина, помітивши його невдоволення.— Може, частую тебе не так, як слід, чи, може, словом негарним образила?

— Чого ж?.. Все гаразд... Спасибі... Але я зовсім забув, що лісничий мене нащось викликав сьогодні до себе. Піду я...

— Коли треба, то йди,— промовила Катерина, і в тоні її голосу відчув він нотки розчарування й болю.

Уже сонце повернуло з полудня і довга тінь від клена лягла через дорогу. На ґанок вийшла Катерина, а слідом за нею Іван.

— Почекай, курей погодую та проведу тебе трошки. Набрала у совок проса, гукнула дзвінким голосом:

— Ціпочки, ціп, ціп, ціп...

З города, з вулиці, з сусідніх дворів бігли курчата, летіли кури, лопочучи крилами. Сипнула їм Катерина зерна, сказала:

— Колись у нашому хазяйстві було дві курочки, а тепер он скільки...

— У лісі було б їм добре, курям...

Та, мабуть, недочула Катерина його слів, бо нічого на це не відповіла, а взяла нащось до рук кошик.

— То що там у тебе? Галченя?

— Під липою його знайшла. Треба буде теж нагодувати.

— А ти дай його мені,— попросив Іван,— нічого в моєму господарстві нема. Ні птиці, ні тварини, то буде хоч галченя оце. Я доглядатиму.

Він поклав його собі за пазуху і пішов з Катериною до лісу.

Ось зламана липа. На ній уже помітно почали в'янути лист і пахуче цвітіння.

— Ну що, Ваню, може, посидимо трошки?

— Давай посидимо.

Примостилися на стовбурі зламаної липи. Кругом ліщина та чагарники з терну густого, мов стіна.

— Про що думаєш, Ваню?

— Про тебе думаю. Може, до лісу переберешся? Я курник зроблю, вигодуєм порося. А для телиці роздолля. Лісникам можна... Де хочеш, там і паси. А трава! Ти тільки глянь, яка тут трава,— зірвав жмут, розгорнув на широкій долоні, подивився на Катерину й замовк.

— Слухала я тебе, Ваню, і ось що скажу. Ніколи в світі я не пішла б з колгоспу. Пам'ятаєш, як жили ми раніше? Завжди обідрані, завжди не вистачає хліба; злидні не вибувають з хати. А тепер, сам бачиш, все в мене є. Я не хочу критися — скучаю за тобою... Все ждала, думала — повернешся. Не повернувся. А життя в мене хтозна-яке. Ні вдова я, ні заміжня. Немовби й чоловіка маю, а насправді нема. Тільки ти один не пішов до колгоспу. Гадаєш, легко мені такий сором від людей терпіти?

Серце моє мліє, Ваню, але що ж я зроблю, коли ти перебороти себе не можеш. І, здається мені, тікаєш ти від роботи. Значить, нам треба розлучитись... назавжди... Знатиму — нема в мене чоловіка.— Вона підвелась і, дивлячись йому в лице, сказала: —

Прощай, Ваню. Сам своє щастя губиш. Не в курені воно — в колгоспі щастя наше... І я тебе чекатиму...

— Ну що ж!.. Подумаю... Прощай...

Він вийшов на дорогу, а вона стояла в густому гіллі липи, і простягнена рука її немовби затримати його хотіла іще хоч на хвилину.

— Ваню!.. Іване Петровичу! Зупинився. Підійшла до нього Катерина.

— Забула зовсім. Гостинець я тобі приготувала.— Вона дала йому загорнутий в газету пакунок.— Візьми. І не муч себе, перебори свої гордощі й сором. У колгоспі, коли хочеш, слово за тебе скажу, тільки повертайся додому. Я ждатиму тебе, Ваню, ждатиму...

Пішла, а Іван стояв на дорозі, дивився їй услід. Дедалі все меншою ставала жіноча постать. Закривали її віти дерев, крізь них біліла ще якийсь час нова квітчаста хустка, а потім і вона зникла з очей. Тільки тоді Іван розгорнув газету і побачив у ній льняну сорочку. Ще раз глянув на дорогу, але там уже нікого не було. Та несподівано його увагу привернула до себе галка. Розгорнувши крила, закружляла над званою липою, де стояв навпіл розламаний стовбур з чорним дуплом. Потім з'явився ще один птах, і закричали, й закружляли вони вже обоє разом.

Зрозумів Іван, чого в'ються птахи. Витяг з пазухи галченя, посадив його на липове гілля, а сам рушив до лісничого.

Крок його ставав дедалі швидшим, а позаду, над липою, все ще кружляли птахи, і їхній крик далеко линув над притихлим лісом, завмираючи в хащах.

1933